

La novel·la, referència obligada

Alan Yates, un dels millors coneixedors de la complexa evolució de la nostra narrativa al segle XX, s'esforça ara per donar-la a conèixer a una Anglaterra flegmàticament encuriosida.

Enric Sòria

Alan Yates parla un català perfecte, de moderades matisacions barcelonines. Ningú no diria que aquest home prim de somriure enjogassat va nàixer fa 42 anys a Northampton.

Aquesta és la primera cosa que ens sobta, tot i que ja ens ho havien avisat. Tampoc no encaixa amb la imatge habitual de l'erudit meticulós, i ho és. Les sorpreses el diverteixen. Alan Yates vesteix roba d'esport clara i sembla caminar fent bots. Manté un bon humor constant, malgrat que l'esperen diversos interrogatoris al llarg de la vesprada i té, doncs, motius per a estar empenyadíssim. Fuma en pipa quan li ve de gust i demostra un bon coneixement de la geografia urbana de València. Yates va ser conegut entre nosaltres per la publicació d'un estudi *Una generació sense novel·la?* que, encara que parlava de temes vells de mig segle, va tenir la virtut d'alçar bambolla. Després, ha publicat diversos treballs sobre literatura catalana i una gramàtica en anglès. Ara s'ha entestat a fer que a Anglaterra es conega la nostra literatura, empresa laboriosa en què li desitgem tota la sort. Ha vingut uns dies a València per ser jurat dels premis Octubre d'assaig. Confessa que això li ha servit per aprendre moltes coses sobre Arnau de Vilanova i el valencianisme polític i per gaudir de la millor recepció de la seua vida. Les encarregades de rebre'l, Heike i Fúlvia, en deuen saber alguna cosa.

—Alan, la primera pregunta és inevitable. ¿Com és que et vas interessar per la literatura catalana?

—En el meu cas és una pregunta fàcil de contestar. A Anglaterra és una assignatura des dels anys trenta. Pràcticament des que la cultura catalana adquireix un pes específic i diferencial important. A la major part de les Uni-

versitats, dins d'Hispaniques, s'estudia la literatura catalana. Jo vaig tenir la sort d'estudiar en un d'aquests departaments, on hi havia en Batista i Roca. De fet, vaig estudiar amb un ex-alumne seu. Vaig agafar aquella assignatura per curiositat, per interès, un poc per no fer el de sempre. Vaig venir aquí, em van tractar bé, millor que bé, em van ajudar molt; doncs, endavant.

—¿Hi ha actualment una escola sòlida de catalanòfils a Anglaterra?

—Hi ha una institució que es diu *The anglo-catalan society*, que sona com si fos una gran cosa, i som quatre gats. Es tracta d'un punt de reunió de professionals, ens trobem una volta a l'any, intercanviem informació, recensions, estudis, etc., i publiquem algun paper de tant en tant. Ara la cosa s'està agilitzant una mica, tot i que les condicions no són gaire favorables, perquè hi ha hagut restriccions presupostaries. A desgrat d'això, el ritme de producció de la nostra col·lecció de papers tendeix a accelerar-se.

—A banda del cercle d'especialistes, ¿el lector culte sap que hi ha una literatura catalana?

—Sí. Això se sap, més o menys. Hi ha un interès creixent. I amb tot això dels jocs olímpics i el Mercat Comú sembla que con-

«Sembla que en temes acadèmics la normalització encara no ha arribat».

tinuarà augmentant. Per exemple, fa cinc anys, no se sentia parlar de Barcelona com a capital del Principat. Ara és molt més freqüent. Tot i això, aquests dies estic fent una petita antologia d'allò que en podríem dir *disbarrats olímpics*, com el d'un diari on es parlava del senyor Pasqual Maragall, l'avi del qual va ser un famós *spanish poet*. Que jo sàpiga, Maragall no va fer ni un sol vers en *spanish*. Però són errors comprensibles.

—En canvi, tu et vas centrar des d'un principi en un tema clau de la nostra història literària recent. Les re-

lacions entre modernisme i noucentisme, i els seus defectes en la narrativa. Tingueres bona punteria.

—Has de pensar que en aquell temps jo veia el tema des de fora, i al·gú que contemplés la literatura catalana amb una mica d'objectivitat, fins i tot, com en el meu cas, amb una bona dosi d'ignorància, s'havia d'adonar que aquí hi havia una llacuna per aclarir. Triar el camp de treball va ser relativament fàcil. El problema era que no hi havia estudis previs, ni reedicions a l'abast d'obres de l'època. Això em sembla que explica les po-

ques virtuts i les moltes deficiències del meu estudi. Jo vaig comptar amb tot el suport moral que vulguis, per la resta, em sentia prou desemparat.

—*Fet i fet, Una generació sense novel·la? va causar un fort impacte.*

—¿Vols dir que sí? A mi em feia la impressió que no m'havien fet ni cas. Tret d'algun esment, per ci per lla. El primer any se'n van vendre 70 exemplars. Al cap d'uns anys sí que se'n parlà més.

—*De tota manera, va esdevenir una referència obligada.*

—Home, perquè no n'hi havia moltes més. El que em preocupa és que encara, al cap de deu anys, segueixi utilitzant-se com a punt de referència. En una situació normal, aquest llibre hauria sortit, s'hauria criticat, s'hauria tingut en compte el que fos vàlid, hauria passat a les llibreries especialitzades, i prou. Sembla que, en temes acadèmics, la normalització encara no ha arribat.

—*A penes vas fer referència a l'altre front de batalla noucentista, l'avantguardisme.*

—En faig un esment de passada. L'avantguarda tampoc no s'interessà gens per la novel·la. Hi ha, això sí, un cert paral·lelisme. Els termes del debat sobre la novel·la vénen a coincidir amb els de l'avantguardisme. Hi ha una crítica comuna a l'estancament i el convencionalisme elitista dels noucentistes, emparats per unes institucions molt concretes. Però poca cosa més.

—*¿Al País Valencià de l'època hi ha algun ressò de tot aquest debat?*

—Desconeixia aquest aspecte quan vaig escriure el llibre. Farà un any vaig sentir una ponència de Vicent Simbor sobre aquest tema, molt interessant, i tot allò que explicava semblava una versió doblada del que havia passat al Principat, però amb un to bastant menor i ressagat. I suposo que passaria el mateix a les illes.

—*No deixa de ser curiós que la polèmica entre noucentisme i modernisme, amb avaluacions prou exaltades, s'haja mantingut viva fins ara mateix.*

—Sí, a un nivell bastant mixtificat, es manté. Es diu que els modernistes són els oberts, els progressistes i els moderns, i els altres són els beats i els avorrits. En certa manera, és comprensible. Però les coses són molt més complexes.

—*Ara sembla que, tot mantenint els clixès simplistes, hi ha un intent de capgirar els termes de la valoració. En certs sectors el noucentisme té prou cartell.*

—Això havia de venir. Perquè l'època anterior ja està recuperada, del tot. I em sembla que és positiu. Evidentment, com va dir Fuster, la més gran dosi de normalitat que rep aquest país de la Renaixença ençà és el Noucentisme, malgrat els sacrificis i les postergacions que ocasionà. D'altra banda, aquests moviments pendulars són útils perquè actualitzen la pròpia tradició. També generen modes. La cultura s'ha de vendre.

—*Això, per tant, seria un símptoma de normalitat.*

—Sí, exactament. Fa uns anys era inconcebible ressuscitar un Tomàs Garcés o un López Picó, ara en canvi venen. O Eugeni d'Ors. Se n'ha de fer, això sí, una contextualització correcta. No es pot llegir ara d'Ors com si encara publicués el *Glossari* tots els dies.

—*Però, modes a banda, no es pot negar que el Noucentisme respon a la ideologia d'una classe molt determinada, a una època conflictiva, la torre de vori...*

—Això és molt notori. I s'explica molt bé pel context històric.

Alan Yates defuig així, amb una finta metodològicament correcta, la meua capciosa insinuació. Anirem, doncs, per un altre camí.

—*¿Penses que les dificultats de cara a la novel·la que patiren els noucentistes han afectat la normal evolució del gènere?*

—Suposo que, d'una manera molt abstracta, s'hi podria veure una influència. Però dels anys vint ençà han passat coses molt grosses que han entremecat, no ja l'evolució de la novel·la, sinó la de tota la literatura catalana molt més que la incapacitat dels noucentistes per tirar endavant el gènere.

—*Fins no fa massa costava prou de trobar novel·les, per molt clàssiques que fossen, del tombant del segle. ¿Creus que aquests buits ja s'han omplert?*

—Em sembla que sí. De tota manera, les novel·les d'aquella època plantegen problemes a tot arreu. Un estudiant francès, posem per cas, té dificultats a l'hora d'enfrontar-se amb un Balzac. El temps no passa debades.

—*Però el problema és més greu quan ni els mateixos narradors els llegeixen.*

—És clar, però hi ha factors concrets que expliquen aquesta interrupció de lectures.

—*A un narrador català actual. ¿què li poden ensenyar un Narcís Oller, o un Prudenci Bertrana?*

—Això depén. No és estrictament necessari que els llegeixi. Però els narradors que conscientment volen inserir-se en el corrent central del gènere en la seua llengua han de tenir un coneixement de la pròpia tradició literària. La novel·la, potser encara més que els altres gèneres, tendeix a autoreferir-se, a retroalimentar-se.

—*En aquest sentit, és constatable l'interès que desperta ara un Josep M. Sagarra, que era un novel·lista nat en època difícil.*

—I tant. És normal que en una cultura hi hagi bens negres, excepcions i anomalies. I Sagarra era una formidable anomalia. Per independència econòmica i de cervell, per família, per gustos, ell podia passar una mica de tot allò.

—*Vida privada, per exemple, és una novel·la que cap noucentista no hauria gosat signar. La visita al bordell de Barcelona és excepcional en la literatura del moment.*

—En la narrativa culta, sí, evidentment. A nivell de literatura popular, diguem-ne, hi ha tota una tradició a l'hora de recollir aquesta mena d'ambient. *El virgo de Vicenteta*, per exemple, ja em diràs. Hi ha en aquell

temps una literatura negra, ambientada als baixos fons, de marginats, basant desconeguda. L'encert de Sagarra és saber integrar això dins d'una obra de volada. Per cert, s'ha parlat de portar-la al cinema.

—*Tant de bo. I parlant de bens negres, un altre és Josep Pla.*

—Josep Pla mantenia una curiosa relació d'amor-odi amb els noucentistes.

—*A la inversa, però, no es pot parlar massa d'amor.*

—Els noucentistes mantenien una actitud molt clara. Sabien quins eren els seus, quins no, quins eren els bons i quins els dolents. Només tenien problemes amb els grossos. Papasseit, Pla, Sagarra, Foix, i no sé si algun més. Potser una mica a repèl, bé els havien de reconèixer alguna cosa.

—*I, parlant de tot, ¿quins projectes tens ara entre mans?*

—De projectes, en tinc moltíssims. Però no sé si els podré fer. M'estic convertint, sense voler-ho, en una mena de minieditor, amb tota la qüestió dels papers de l'Anglo-catalan society. A més del treball a classe, estic treballant bastant el tema de l'ensenyament de l'idioma. Ajunte material per a una gramàtica catalana en an-

glès. Vam fer-ne una, fa deu anys, que encara serveix perquè no hi ha res més. M'agradaria acabar una edició de Narcís Oller, fer alguna traducció...

—*¿Què pot interessar de la literatura catalana al lector anglès actual?*

—¿Què pot interessar-li? Això ens ho hem preguntat més d'una vegada. Perquè a l'Anglo-catalan hem mantingut contactes amb editors i hem intentat col·locar propostes de traducció i costa una cosa de no dir, malgrat l'èxit de mercat del *Tirant lo Blanc*. Jo, a hores d'ara, intento col·locar una traducció d'una obra de Lluís Ferran de Pol, que em sembla un producte molt exportable. Però hi hem d'anar amb peus de plom. No som pas com l'Eliseu... Les referències culturals són molt diferents. La cultura anglosaxona és prou autosuficient, s'autoabasta. Costa de penetrar-hi.

Ha passat el temps i és hora de marxar. Amb paciència anglo-catalana, Alan arreplega els estris de la pipa, parlem un moment, off the record, de premis i de gastronomia, d'aquesta ciutat, que li agrada. Després, se'n va, a seguir contestant preguntes. La nostra generació, diu, té molt de romanç. □

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA EDUCACIÓ I CIÈNCIA

EL TEATRE A L'ESCOLA, 1987

ANUNCI

Amb motiu de la propera celebració de la campanya «**EL TEATRE A L'ESCOLA, 1987**» hom convoca els grups o les companyies professionals amb al menys un espectacle infantil en el seu repertori, perquè presenten el seu muntatge a la selecció que realitzarà la Direcció General de Cultura.

CONDICIONS

- * Sol·licitud dirigida al Director General de Cultura a la següent adreça:
TEATRE A L'ESCOLA
Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Avinguda Campanar, 32 - 46015 VALÈNCIA
- * Text de l'obra.
- * Fotografies i vídeo VHS o Beta.
- * Full de condicions tècniques.
- * Pressupost d'una a deu funcions.
- * Currículum de la companyia.
- * Repartiment de l'espectacle.
- * Idioma en què es representa.
- * Confecció d'una fitxa pedagògica sobre l'espectacle, per tal que puga ser aplicada per un mestre a la seua classe.
- * Llicència fiscal de la companyia o empresari responsable de la mateixa, així com l'Alta de la Seguretat Social del artistes i l'empresari (si és persona física).
- * No podran presentar-se obres estrenades abans de 1985, ni aquelles que hagen participat en anteriors edicions de la campanya.
- * El termini d'admissió dels dossiers serà fins el 31 de novembre, la manca de cap dels requisits exposats suposarà la possible no selecció de l'espectacle.